

AHLÂK

ELEŞTİRİ VE İNŞA

-Charles Larmore'un Düşüncesinde-

Ramazan BAYRAKTAR

Eskiyei Yayınları: 158

Ahlâk: Eleştiri ve İnşa
-Charles Larmore'un Düşüncesinde-

Ramazan BAYRAKTAR

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Şubat 2023

ISBN: 978-625-7673-70-9

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

AHLÂK

ELEŖTİRİ VE İNŖA

-Charles Larmore'un Düşüncesinde-

Ramazan BAYRAKTAR

Ankara 2023

Ramazan BAYRAKTAR

1996 yılında Trabzon'un Köprübaşı ilçesinin Büyükdoganlı mahallesinde doğdu. İlkokul ve ortaokul eğitimini Köprübaşı'nda Lise eğitimini Of'ta tamamladı. 2015 Yılında Diyanet İşleri Başkanlığında İmam-Hatip olarak göreve başladı. Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden 2019 yılında mezun oldu. Aynı yıl Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim dalı Felsefe Tarihi Bilim dalında yüksek lisans eğitimine başladı. 2022 yılında "Charles Larmore'un Düşüncesinde Ahlak: Eleştiri ve İnşa" adlı çalışmasıyla yüksek lisansını tamamladı.

ÖN SÖZ

Ahlâk teorileri rasyonel varlıklar olan insanların düşüncelerini, davranışlarını ve tutumlarını esas almalarından hareketle özne temelli düşünüldüğü gibi öznenen bağımsız olarak da ele alınmıştır. Söz konusu farklılık onu şekillendiren filozofun düşüncelerinden, tercihlerinden, davranışlarından, duygularından, duygulanımlarından ve toplum içindeki konumundan beri değildir; dolayısıyla söz konusu durumlar, ahlâk teorilerindeki farklılaşmaların sebeplerindedir.

Modernlikle birlikte değişen epistemoloji ve ontoloji ahlâk alanında yeni teoriler geliştirilmesine de neden olmuştur. Söz konusu dönemin özellikleri göz önünde bulundurularak geliştirilen ahlâk anlayışları düşünce ile gerçeklik arasında keskin ayrımlar yaparak çalışmamızın konusu olan ahlâk alanında onulmaz sorunlara yol açmıştır. Modernliğin düşünceye verdiği ağırlık ve ortaya çıkardığı problemler, çağdaş felsefecilerden Charles Larmore tarafından da ele alınmıştır. O, modernliği ahlâk fenomenine olan etkisi ve ortaya çıkardığı sorunlar bakımından incelerken tarihî durumu ve olumsuzluğu kabul ederek pratiğe dönük bir tavrı öne çıkarmaktadır. Söz konusu düşünceye bağlı olarak çalışmamızda Larmore'un modern düşünceye ve ahlâk anlayışlarına yönelik eleştirileri sunulacak ve bu eleştiriler temelinde geliştirmeye çalıştığı ahlâk anlayışı ortaya konulacaktır.

Çalışmamızın giriş bölümünde meselenin anlaşılması açısından modern öncesi ve modern dönemin ahlâka yaklaşımına dair kısa bir tasvir yapılmıştır. Birinci bölümde Larmore'un modern düşünceye ve söz konusu dönemin ahlâk anlayışlarına yönelik eleştirilerine yer verilmiştir. İkinci bölümde ise Larmore'un inşa etmeye çalıştığı ahlâk teorisi, onun fikrî yapısının merkezî kavramları üzerinden ifade edilmiştir. Aynı za-

manda Larmore'un inşa etmeye çalıştığı ahlâkın özerkliği anlayışının amacı üzerinde durulmuştur. Buna ek olarak onun geliştirmeye çalıştığı ahlâk teorisinin değerlendirilmesi de yapılmıştır. Nihayetinde, çalışmamızda yer verilen meseleleri ana hatlarıyla değerlendiren bir sonuç bölümü de yer almaktadır.

Bu çalışmada konunun belirlenmesinde yardımcı olan Doç. Dr. Selçuk Erincik'e; çalışmanın seyrinin tayin edilmesinde önemli katkılar sunan ve düşünceleri, çalışmaları ve özverisiyle her daim yönlendiren ve yardımcı olan kıymetli hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Tuba Nur Umut'a; düşünceleriyle ve kendine has üslubuyla felsefe yapmayı usta çırak ilişkisi biçiminde gerçekleştirmemiz gerektiğini bizlere anlatan, öğreten ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Celal Türer'e; özellikle heyecanımı diriltten ve felsefe yapmayı zihni egzersiz olarak belirten ve felsefenin, insanı fikri biçimde ayakta tutması gereken bir araç olduğunu ifade eden kıymetli hocam Prof. Dr. Hasan Yücel Başdemir'e; çalışmaya yönelik katkılarını eksik etmeyen jüri üyesi sayın Doç. Dr. Muhammet Enes Kala'ya ve sayın Dr. Öğr. Üyesi Fatih Özkan'a; teknik meselelerde her daim yardımcı olan sayın Arş. Gör. Zehra Eroğlu'na ve kıymetli dostum Arş. Gör. Ahmet Hamdi İşcan'a; tezi baştan sona okuyarak katkılar sunan kıymetli abim İsa Erdoğan'a; güzel ahlâkıyla bana her daim örnek olan ve yardımlarını esirgemeyen kıymetli müftüm ve hocam sayın Halil İbrahim Bayalan'a; son olarak bugünlere gelmeme vesile olan, yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli annem Fevkiye Bayraktar'a, babam merhum Mehmet Bayraktar'a ve aileme müteşekkir olduğumu ifade etmeyi borç bilirim.

KISALTMALAR

Ayr.	: Ayrıca
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan/lar
S.	: Sayfa
yy.	: Yüzyıl

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ-----	5
KISALTMALAR-----	7

GİRİŞ-----	11
1. Çalışmanın Konusu, Amacı ve Önemi-----	11
2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları-----	12
3. Modern Dönem ve Öncesi Ahlâkın Kısa Tasviri-----	15
A- Modern Öncesi Ahlâka Kısa Bakış-----	15
B- Modern Dönemde Ahlâka Kısa Bakış-----	18

BİRİNCİ BÖLÜM

CHARLES LARMORE'UN MODERN DÜŞÜNCEYE

ELEŞTİRİLERİ-----	23
1.1. Larmore'un Natüralizm Eleştirisi-----	24
1.2. Larmore'un David Hume Eleştirisi ve İnanç Kavramı-----	28
1.3. Larmore'un Analitik Felsefe Eleştirisi-----	31
1.4. Larmore'un Ahlâk Teorilerine Yönelik Eleştirileri-----	33
1.4.1. Immanuel Kant Ahlâkına Yönelik Eleştirileri-----	35
1.4.1.1. Deneyimden Tecrit Edilmesinden Dolayı Eleştirileri--	40
1.4.1.2. Hakkın ve Doğrunun İyiye Karşı Önceliğine Yönelik Eleştirileri-----	44
1.4.1.3. Özerklik Kavramına Yönelik Eleştirileri-----	54
1.4.1.4. Özgürlük Düşüncesine Yönelik Eleştirileri-----	60
1.4.2. Sonuççu (Consequentialist) Ahlâk Anlayışlarına Eleştirileri --	66

İKİNCİ BÖLÜM

CHARLES LARMORE'UN AHLÂK İNŞASI-----	71
2.1. Ahlâk ve Metafizik-----	71
2.1.1. Metafizik Düşünce ve Larmore için Gerekliliği-----	72
2.1.2. Nedenler (Reasons) Meselesi ve Aklın Nedenlere Mukabelesi-----	75
2.2. Ahlâk ve Akıl-----	87

2.2.1. Ahlâk ve Kendi Başına Yasama Kudretinde Olmayan Akıl--	88
2.2.2. Ahlâk, Özgürlük ve Akıl Arasındaki İlişki -----	90
2.3. Ahlâk ve Özgürlük -----	93
2.3.1. Larmore'un Özgürlük Fikrinin Özgürlük Çeşitleri Bağlamında Konumlandırılması -----	94
2.3.2. Özgürlüğü Tamamlayan Kavram: 'Benlik' -----	97
2.4. Ahlâk ve Özerklik -----	100
2.4.1. Kişisel Olmayan Ahlâkî Bakış Açısı- Ahlâkın Özerkliği ve Sesi -----	102
2.4.2. Modern Ahlâk Anlayışları Yerine Ahlâkın Özerkliğinin İkamesi-----	107
2.5. Ahlâk ve Siyaset -----	111
2.5.1. Asgarî Ahlâk-----	113
2.5.2. Eşit Saygı -----	117
2.5.3. Rasyonel Diyalog-----	121
2.6. Larmore'un Ahlâk Anlayışının Değerlendirilmesi-----	123
SONUÇ -----	129
KAYNAKÇA -----	135